

Садржај

Милан Радуловић

Односи државе и верских заједница у Србији

у другој половини 20. века5

Др Слободан Г. Марковић, Институт за европске студије, Београд

Клерикализам у Србији: мит или стварност?15

Саша Гајић

Односи државе и цркве:

нужности и границе "политизације"	29
 <i>Бранко Радун</i>	
Црква између Сциле и Харибде	35
 <i>Живица Туцић</i>	
Украјина – унутарправославни и међухришћански камен спотицања	47
 <i>Слободан Дурмановић</i>	
Досије – Република Српска десет година после Дејтона	61
Подсетник	85
Резимеи / Резимеи на енглеском □	103
 Резимеи:	
 <i>Милан Радуловић</i>	
Односи државе и верских заједница у Србији у другој половини 20. века	

У другој половини 20. века уочљиве су следеће фазе у односима између верских заједница и државе: време терорисања (1944-1955); време контролисања (1956-1986); време манипулисања (1987-2000); време импровизовања (2001-2003) и време легализације, афирмације и интеграције (од 2004. до данас). Да би се односи државе и цркве уредили на модеран демократски начин, неопходно је пре свега да држава на прави начин легитимише историјске цркве и верске заједнице у Србији. То значи да мора да донесе закон којим се те заједнице признају као јавне цркве, односно јавни културни и социјални системи који врше аутохтону и незамењиву улогу у друштву. Утврђивањем новог правног положаја цркава и верских заједница треба да се васпостави њихов континуитет у правном субјективитету који су добиле у законодавству Краљевине Србије и Краљевине Југославије. Тако би се отклонила њихова правна деградација и свођење цркве на обич но удружење грађана, невладину организацију или приватно правно лице.

Кључне речи: Српска православна црква, хришћанство, држава, црква, политика.

Слободан Г. Марковић

Клерикализам у Србији: мит или стварност?

У овом раду се испитује да ли у Србији има клерикализма. За клерикализацију, у једном демократском друштву, потребно је да се испуне бар три услова: да број тзв. институционалних верника знатно прелази половину становништва, да постоји историјска традиција јаког клерикалног духа и да црква као установа поседује довољно економске и политичке моћи да се наметне држави као једнак или старији партнер. Анализа показује да ни један од ових услова у Србији није испуњен. Најпре, уверених (у правом смислу институционализованих) православних верника у Србији има свега 8,5%. Друго, у Србији је, током 19. и 20. века држава владала црквом, а никада црква државом. И треће, СПЦ никада није била, нити је данас, посебан економски фактор у Србији. Отуда аутор закључује да су све приче о клерикализацији Србије најобичнији политички мит.

Кључне речи: Српска православна црква, хришћанство, држава, црква, политика.

Саша Гајић

Односи државе и цркве: нужности и границе " политизације "

За разлику од државе и друштва као облика људске заједнице, црква представља духовну, квалитативно другачију заједницу. Она егзистира у оквиру ових заједница и са њима се не подудара, већ их у својој духовној димензији надилази. Црква као духовна заједница не поседује никакву "хоризонталну" политичку идеологију. Али, из саме сржи хришћанске вере произлази специфична "политичка филозофија" бриге за друштво и личности које га чине. Бринући се првенствено, али не и искључиво за духовни живот својих верујућих припадника, црква се осврће и на горуће социјалполитичке теме, апелујући на савест државника и свих грађана да изнажу најбоље одговоре на изазове савремености. И премда међу припадницима Српске православна цркве (народа и свештенства) нема много оних који дубоко промишљају шире друштвене појаве и оно што је најважније – њихове духовне узроке и последице до којих могу да доведу – СПЦ је у трагичним временима по свој народ остала верна својој хришћанској традицији и својој "небеској политици", чији главни мото јесте и треба да остане тај да је политика само средство, а човек циљ.

Кључне речи: Српска православна црква, хришћанство, држава, црква, политика.

Бранко Радун

Црква између Сциле и Харибде

Српска православна црква доживела је у двадесетом веку трагедију, а средином века и прави мартирејум. Са сломом социјалистичког поретка и распадом државе СПЦ је изашла из историјског запећка. Слободан Милошевић је, у време успона 1987–1990, користило да се у јавности појављује са епископима и патријархом. Међутим, од студентског протеста 1992. и 1996, преко тражења Милошевићеве оставке 1999. године, до подршке обједињавању опозиције 2000, СПЦ је помогала да се остваре циљеви демократске опозиције. Данас се, нарочито у светлу деконструкције институција и разочарања у "српску демократију", јављају, засад усамљени и маргинални, и гласови са конзервативне деснице. Они позивају цркву на директније политичко ангажовање. Са

друге стране, чују се захтеви левице да се Црква повуче у чисто "духовно", "литургијско" и хуманитарно поље. Ово би водило ка гетоизацији цркве у односу на друштвену реалност. Црква може помоћи себи и широј заједници само ако се социјално и културно интегрише у друштво и успе да са државом сарађује на опште добро, а при том задржи независност у односу на политичку сферу.

Кључне речи: Српска православна црква, хришћанство, држава, црква, политика.

Живица Туцић

Украјина – унутарправославни и међухришћански камен спотицана

У Украјини данас делује чак десетак супарничких православних цркава, затим унијатска и коначно јака римокатоличка црква. Сматра се да се на украјинском тлу воде две велике битке. Прва је између православља и католичанства. Она се води због покушаја Ватикана да унијатски модел, примењен у Украјини, прошири на цело подручје бившег Совјетског Савеза и других послекомунистичких земаља. Друга битка тиче се настојања Цариградске патријаршије да успостави доминацију у православљу. Цариград намерава да отвори своје представништво у Кијеву и Лавову. То ће водити прекиду односа између Московске и Цариградске патријаршије. Оба средишта очекивала би од остатка православља да се сврста на једну од страна. Цариград би тада могао да рачуна на "јелински блок" у православљу, на Александријску и Јерусалимску патријаршију, цркве Кипра и Албаније, али и Чешке, Финске и Румуније. Србима и Бугарима би ма која одлука тешко пала. Тако би се целокупно православље нашло у подели у каквој никада није било.

Кључне речи: Московска патријаршија, Цариградска патријаршија, унијатска црква, Ватикан

Слободан Дурмановић

Република Српска: Од " државе у зачетку " до сумње у опстанак ентитета

У свом прилогу поводом десетогодишњице потписивања Дејтонског споразума, аутор даје преглед развоја пост-дејтонске Босне и Херцеговине, са посебним освртом на стварање ентитета Република Српска. Аутор показује како су континуирано, под притиском међународне заједнице, с једне стране, као и теретом унутарсрпских политичких сукоба и калкулација српских политичких актера с друге, током ових година дерогиране и суспендоване надлежности институције Републике Српске. На тај начин РС је од једне парадржавне творевине у конфедералној Босни претворена у аутономну област унутар федералне БиХ, са неизвесном перспективом опстанка чак и у том редукованом облику.

□ *Кључне речи:* Босна и Херцеговина, Дејтонски споразум, ентитет, Република Српска.